

**ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН
У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ВІДКРИТТЯ
АБО ВИКОРИСТАННЯ ЗА МЕЖАМИ КРАЇНИ ВАЛЮТНИХ РАХУНКІВ**

**COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF THE LEGISLATION OF FOREIGN COUNTRIES
IN THE FIELD OF ADMINISTRATIVE LIABILITY FOR UNLIMITED OPENING
OR USE BETWEEN COUNTRIES OF CURRENCY ACCOUNTS**

Хома Т.Ю.,

*ад'юнкта кафедри адміністративної діяльності
Національної академії внутрішніх справ*

У статті здійснено доктринальне дослідження законодавства інших держав, яке регулює суспільні відносини у сфері адміністративної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків, є своєчасним та актуальним в умовах продовження курсу нашої держави на євроінтеграцію. Проведено аналіз законодавства зарубіжних країн у сфері адміністративної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків, що доцільно здійснювати з метою вироблення концептуальних, системних пропозицій щодо удосконалення чинного адміністративно-деліктного законодавства відповідно до кращої законодавчої та правозастосовної практики демократично розвинутих зарубіжних держав.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, нормативно-правове забезпечення, порівняльно-правовий аналіз, незаконне відкриття або використання, валютні рахунки.

В статье проведено доктринальное исследование законодательства других государств, которое регулирует общественные отношения в сфере административной ответственности за незаконное открытие или использование за пределами страны валютных счетов, что является своевременным и актуальным в условиях продолжения курса нашего государства на евроинтеграцию. Проведен анализ законодательства зарубежных стран в сфере административной ответственности за незаконное открытие или использование за пределами страны валютных счетов, что целесообразно осуществлять с целью выработки концептуальных, системных предложений по совершенствованию действующего административного законодательства в соответствии с лучшей законодательной и правоприменительной практикой демократически развитых зарубежных государств.

Ключевые слова: административная ответственность, нормативно-правовое обеспечение, сравнительно-правовой анализ, незаконное открытие или использование, валютные счета.

The article deals with the doctrinal study of the legislation of other states that regulates public relations in the area of administrative responsibility for the illegal opening or use of foreign currency accounts outside the country is timely and relevant in the context of the continuation of our country's course on European integration. An analysis of the legislation of foreign countries in the area of administrative responsibility for the illegal opening or use of foreign currency accounts outside the country is expedient to carry out in order to develop conceptual and system proposals for improving the current administrative and tort law in accordance with the best legislative and enforcement practice of democratically developed foreign countries.

Key words: administrative responsibility, normative-legal support, comparative legal analysis, illegal opening or use, foreign currency accounts.

Постановка проблеми. Одним із можливих способів удосконалення чинного законодавства у сфері адміністративної відповідальності є напрацювання пропозицій, рекомендацій, ідей на основі порівняльно-правового аналізу законодавства зарубіжних країн у сфері адміністративної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків. Це зумовлено тим, що нині в доктрині адміністративного права відсутні наукові праці, присвячені вивченню зарубіжного досвіду адміністративної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків та визначенню напрямів його запозичення в Україні. Тому, безумовно, доктринальне дослідження законодавства інших держав, яке регулює суспільні відносини у сфері адміністративної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків, є своєчасним та актуальним

в умовах продовження курсу нашої держави на євроінтеграцію.

Вивчення, розгляд, аналіз законодавства зарубіжних країн у сфері адміністративної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків доцільно здійснювати з метою вироблення концептуальних, системних пропозицій щодо удосконалення чинного адміністративно-деліктного законодавства відповідно до кращої законодавчої та правозастосовної практики демократично розвинутих зарубіжних держав. При цьому мають бути враховані як позитивні, так і негативні риси зарубіжного законодавства у сфері адміністративної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків для визначення можливості їх застосування в Україні в умовах нашої соціально-політичної, економічної, фінансової ситуації з урахуванням вітчизняної романо-германської правової системи. У процесі

розгляду зарубіжного законодавства варто зробити акцент на тих країнах, які мали таку саму історію розвитку цього виду юридичної відповідальності і де процес підготовки та ухвалення нових нормативних актів у сфері адміністративної відповідальності вже завершився, що дасть змогу уникнути типових помилок, які існували в їх законодавстві раніше.

Метою статті є аналіз норм міжнародного законодавства інших держав, яке регулює суспільні відносини у сфері адміністративної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків.

Виклад основного матеріалу. Запозичення зарубіжного досвіду нормативного врегулювання в тій чи іншій сфері та імплементація відповідних норм у національне законодавство України є одним із пріоритетних шляхів подальшого вдосконалення адміністративної відповідальності. При цьому варто зазначити, що сліпе запозичення зарубіжного досвіду створює часом законодавчі суперечності, призводить до виникнення прогалин у регулюванні того чи іншого виду правовідносин [1, с. 670].

У зв'язку з цим під час проведення порівняльно-правового аналізу законодавства зарубіжних країн у сфері адміністративної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків, безумовно, варто враховувати той фактор, що в кожній країні, залежно від історичних подій, культури населення, ментальності, правових традицій, правової культури, типу правової системи, напрацьовуються та приймаються тільки ті правові норми, які ефективні саме в цій державі, а в інших державах не зможуть бути використані. Тому вищий законодавчий орган державної влади кожної країни розробляє, розглядає, голосує та приймає ті найбільш якісні законодавчі норми, які будуть сприяти запобіганню та посиленню боротьби із суспільно небезпечними діяннями та притягненню винних до юридичної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків. Однак, безумовно, треба враховувати те, що в більшості економічно розвинутих країн діє валютна лібералізація, що дає змогу громадянам цих країн вільно, без будь-яких значних обмежень розпоряджатися своїми грошовими коштами, зокрема вільно інвестувати чи відкривати валютні рахунки в інших державах, що сприяє глобальному потоку капіталів.

Незважаючи на ведення політичним керівництвом Російської Федерації гібридної війни проти України, окупації АР Крим, доцільно все ж таки проаналізувати законодавство цієї держави у сфері адміністративної відповідальності за порушення валютного законодавства, адже в цій країні також передбачено такий вид юридичної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків. Зокрема, відповідно до ст. 15.25 Кодексу Російської Федерації про адміністративні правопорушення «Порушення валютного законодавства Російської Федерації та актів органів валютного регулювання» [2; 3, с. 101]:

1. Здійснення незаконних валютних операцій, тобто валютних операцій, заборонених валютним законодавством Російської Федерації або їх здійснення з порушенням валютного законодавства Російської Федерації, включаючи купівлю-продаж іноземної валюти і чеків (в тому числі дорожніх чеків), номінальна вартість яких зазначена в іноземній валюті, минаючи уповноважені банки, або здійснення валютних операцій, розрахунки за якими проведені, минаючи рахунки в уповноважених банках або наявність рахунків (вкладів) у банках, розташованих за межами території Російської Федерації, у випадках, не передбачених валютним законодавством Російської Федерації, або здійснення валютних операцій, розрахунки за якими проведені за рахунок коштів, зарахованих на рахунки (вклади) в банках, розташованих за межами території Російської Федерації, у випадках, не передбачених валютним законодавством Російської Федерації, тягне за собою накладення адміністративного штрафу на громадян, посадових осіб і юридичних осіб в розмірі від трьох четвертих до одного розміру суми незаконної валютної операції [2; 3, с. 101].

2. Подання резидентом до податкового органу з порушенням встановленого терміну і (або) не за встановленою формою повідомлення про відкриття (закриття) рахунку (вкладу) або про зміну реквізитів рахунку (вкладу) в банку, розташованому за межами території Російської Федерації, тягне за собою накладення адміністративного штрафу на громадян у розмірі від однієї тисячі до однієї тисячі п'ятисот рублів; на посадових осіб – від п'яти тисяч до десяти тисяч рублів; на юридичних осіб – від п'ятдесяти тисяч до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [2; 3, с. 101].

2.1. Неподання резидентом до податкового органу повідомлення про відкриття (закриття) рахунку (вкладу) або про зміну реквізитів рахунку (вкладу) в банку, розташованому за межами території Російської Федерації тягне за собою накладення адміністративного штрафу на громадян у розмірі від чотирьох тисяч до п'яти тисяч рублів; на посадових осіб – від сорока тисяч до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; на юридичних осіб – від восьмисот тисяч до одного мільйона рублів [2; 3, с. 101].

Примітки:

1. Адміністративна відповідальність, встановлена щодо посадових осіб ч. 1 цієї статті, застосовується тільки до осіб, що здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи [2; 3, с. 101].

Серед позитивних рис регламентації суспільних відносин у сфері адміністративної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків у Російській Федерації варто виділити такі: 1) визначення відповідальності за неподання або подання не за встановленою формою до податкового органу повідомлення про відкриття валютного рахунку в іноземному банку; 2) відповідальність посадових осіб настає у разі

здійснення підприємницької діяльності без створення юридичної особи; 3) визнання юридичних осіб суб'єктом цього адміністративного правопорушення. До негативних рис можна віднести тільки такі: 1) відсутність кваліфікуючих ознак адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 15.25. Кодексу Російської Федерації про адміністративні правопорушення; 2) визначеність розміру штрафу у чітко визначеній кількості грошових одиниць, що зумовить потребу через кілька років, у зв'язку з інфляцією, піднімати його розмір шляхом внесення змін до санкції статті [4, с. 10]

Крім того, адміністративна відповідальність за порушення порядку відкриття валютних рахунків за межами країни регламентується і в законодавстві Республіки Білорусь. Зокрема, згідно зі ст. 11.2. Кодексу Республіки Білорусь про адміністративні правопорушення «Порушення встановленого порядку здійснення валютних операцій»:

«<...>2. Здійснення індивідуальним підприємцем, юридичною або фізичною особою валютної операції, пов'язаної з рухом капіталу, без дозволу Національного банку Республіки Білорусь, коли відповідно до законодавства потрібен такий дозвіл,

тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'яти до п'ятдесяти базових величин, а на індивідуального підприємця або юридичну особу – від десяти до ста базових величин.

3. Здійснення індивідуальним підприємцем або юридичною особою валютної операції, пов'язаної з рухом капіталу, без реєстрації або повідомлення в разі, коли, відповідно до законодавства, потрібні такі реєстрація або повідомлення, тягне за собою накладення штрафу в розмірі п'яти базових величин, а на індивідуального підприємця або юридичну особу – десяти базових величин» [3]. При цьому базова величина – економічний показник, що визначає абстрактний номінал купівельної спроможності грошових коштів, який не пов'язаний з оцінкою яких-небудь конкретних нематеріальних або матеріальних благ, у 2017 р. її розмір становить 23 білоруських рубля [4].

Серед позитивних рис зарубіжного досвіду Республіки Білорусь у сфері адміністративної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків можна виокремити такі: 1) визнання юридичних осіб суб'єктом цього адміністративного правопорушення; 2) визначеність розміру штрафу у базових величинах, що дає змогу розмір штрафу збільшувати залежно від показників соціально-економічного розвитку країни, а не постійно вносити законодавчі зміни до санкції статті. До негативних рис можна віднести тільки відсутність кваліфікуючих ознак адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 11.2. Кодексу Республіки Білорусь про адміністративні правопорушення.

У свою чергу, в Республіці Казахстан також передбачена адміністративна відповідальність за використання валютних рахунків в іноземних банках. Зокрема, відповідно до ст. 253 Кодексу Республіки Казахстан про адміністративні правопору-

шення «Порушення спеціального валютного режиму в частині: 1) невиконання вимоги отримання спеціального дозволу Національного Банку Республіки Казахстан на проведення валютної операції; 2) невиконання вимоги обов'язкового продажу отриманої резидентами іноземної валюти; 3) використання рахунків в іноземних банках; 4) невиконання вимог до порядку проведення валютних операцій; 5) недотримання інших тимчасових валютних обмежень, введених Президентом Республіки Казахстан, – тягне за собою штраф на фізичних і юридичних осіб в розмірі ста відсотків від суми операції, проведеної з порушенням спеціального валютного режиму» [5].

До позитивних рис зарубіжного досвіду Республіки Казахстан у сфері адміністративної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків можна віднести такі: 1) визнання юридичних осіб суб'єктом цього адміністративного правопорушення; 2) визначеність розміру штрафу у відсоткових величинах, що дає змогу стягувати штраф залежно від ступеня небезпеки суспільно небезпечного діяння. Серед негативних рис можна виокремити: 1) відсутність кваліфікуючих ознак адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 253 Республіки Казахстан про адміністративні правопорушення; 2) невизнання посадових осіб суб'єктами цього правопорушення.

У Кодексі Республіки Таджикистан про адміністративні правопорушення регламентовано суспільні відносини у сфері адміністративної відповідальності за неререєстрацію валютного рахунку, відкритого за межами країни. Так, відповідно до ст. 538 Кодексу Республіки Таджикистан про адміністративні правопорушення «Нереєстрація рахунків і вкладів, що відкриваються за межами Республіки Таджикистан»:

1. Нереєстрація рахунків і вкладів, що відкриваються за межами Республіки Таджикистан, тягне за собою накладення штрафу на фізичних осіб в розмірі від п'яти до десяти, на посадових осіб – від тридцяти до сорока і на юридичні особи – від двохсот до трьохсот показників для розрахунків.

2. Та сама дія, передбачена частиною першою цієї статті, вчинена повторно протягом одного року після застосування заходів адміністративного стягнення, тягне за собою накладення штрафу на фізичних осіб в розмірі від двадцяти до тридцяти, на посадових осіб – від п'ятдесяти до шістдесяти і на юридичні особи – від трьохсот до чотирьохсот показників для розрахунків [6].

До позитивних рис зарубіжного досвіду Республіки Таджикистан у сфері адміністративної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків можна віднести такі: 1) наявність такої кваліфікуючої ознаки як повторність; 2) визначеність розміру штрафу у порівняних величинах, що дає змогу стягувати штраф, залежно від соціально-економічного становища країни. Серед негативних рис можна виокремити тільки невизнання юридичних осіб суб'єктом цього адміністративного правопорушення.

Висновки. Отже, правова регламентація суспільних у сфері адміністративної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків закріплена в законодавстві таких держав, як Російська Федерація, Республіка Білорусь, Республіка Казахстан, Республіка Таджикистан, Киргизька Республіка, Республіка Азербайджан, Республіка Молдова. Не передбачено адміністративну відповідальність за відкриття валютного рахунку за межами країни у таких державах, як Вірменія, Туркменістан, Узбекистан, Грузія, Словаччина, Литва, адже в законодавстві цих країн лише передбачено адміністративну відповідальність за різні види валютних правопорушень. Водночас відсутні правові норми щодо адміністративної відповідальності за валютні правопорушення, зокрема, за незаконне відкриття

або використання за межами країни валютних рахунків у таких країнах, як Австрія, Німеччина, Іспанія, Латвія, Польща, Болгарія, Словенія, Хорватія, Сербія. З урахуванням позитивного зарубіжного досвіду правової регламентації суспільних відносин у сфері адміністративної відповідальності за незаконне відкриття або використання за межами країни валютних рахунків доцільно сформулювати такі напрями удосконалення законодавства: 1) в чинному КУпАП закріпити положення про визнання юридичних осіб суб'єктами адміністративних правопорушень, в тому числі передбаченого ст. 162-2 КУпАП; 2) доповнити КУпАП положеннями про відповідальність за неподання або несвоєчасне подання інформації до органів доходів і зборів України про відкриття за межами України валютного рахунку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Столітній А.В. Зарубіжний досвід застосування адміністративного затримання та шляхи його запозичення для України / А.В. Столітній // Форум права. – 2012. – № 2. – С. 670–678.
2. Кодекс РФ об административных правонарушениях : принят Государственной Думой РФ 20 декабря 2001 г.; по сост. на август 2017 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_law_34661/.
3. Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях от 21 апреля 2003 г. № 194-3 : принят Палатой представителей 17 декабря 2002 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://etalonline.by/?type=text&regnum=Hk0300194#load_text_none_1.
4. Базовая величина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://myfin.by/info/bazovaya-velichina>.
5. Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях (с изменениями и дополнениями по состоянию на 11.07.2017 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31577399#pos=0;0.
6. О принятии и введении в действие кодекса республики Таджикистан об административных правонарушениях : Закон Республики Таджикистан [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiM6-q0pc_VAhXLtRQKHxFiCLUQFggnMAA&url=http%3A%2F%2Fmmk.tj%2Fru%2Flibrary%2Fkodeks_ob_administrativnih__pravonarusheniyah.doc&usq=AFQjCNEqMeIcBnZSx0r9Y6mV_J64SV8izQ.